

A B. SZ. MÁRIA **TISZTELETÉNEK HATÁSAI.**

EGYHÁZI BESZÉD,

MELYET **1865. AUG. 15.**

A KOLOZSVÁRI AKADEMIAI TEMPLOMBAN

TARTOTT

T U S N Á D I

IMETS FÜLÖP JÁKÓ,

ERDÉLYI ÁLDOR ÉS TANÁR.

KOLOZSVÁRTT,

A RÓM. KATH. LYCEUMI NYOMDA BETŰIVEL

1865.

FŐTISZTELETŰ

RIBIÁNSZKY ADOLF
URNAK,

KEGYESRENDI ÁLDOR-, KOLOZSVÁRI HÁZFŐNÖK-, FŐGYMNASIUMI IGAZGATÓ-TANÁR-, AKADEMIAI TEMPLOM-GONDNOK-ÉS AZ ERDÉLYI ORSZÁGOS MUZEUM-EGYLET VÁLASZTMÁNYI
TAGJÁNAK

KIVÁLÓ TISZTELETE

JELEÜL

A. A. A

SZÓNOK.

„Non est equidem, quod me magis delectet, sed nec est, quod terreat magis, quam
de gloria Virginis Mariae habere sermonem.“

S. Bernardus Serm. 4. de Assumt.

„Vitam datam per Virginem
Gentes redemptae plaudite.“

Hymnus ad Laudes.

A Szűz szerezte üdv fölött
Szabad népek vigadjatok !

„Kicsoda az, ki előjő, mint a felkelő hajnal; szép, mind a hold, ékes, mint a nap
rettenetes, mint a táboroknak elrendelt serege?“

Sal. Éneke VI. 9.

Szép látni a nemes verseny homokján a pályabér felé küzködőt; szép látni, miként kettőzteti igyekezetét a hajós a félelmes hullámokat verő tengeren; szép látni, miként újitja meg férfias küzdelmeit a borostyán és győzelem által tüzelt bajnok; szép látnunk a veriték gyöngyeit a szellem nehéz működései alatt a férfi homlokon; de a célnál méltó kezek által megkoszorozott versenyzőt, a rég ohajtott nyugrévben vitorláit levonó tengerészt, a legyőzött ellenei fölött nemesen és diadalmason szétekintő bajnokot, s az izzó csöppök helyett babérlevelekkel körített halantékokat tekinteni — ez szebb és kielégítőbb tünemény.

Gyönyörű és lélekemelő, az emberek legnemesbbikét, ki valaha támadhatott, az Isten és ember Fiának Anyját, a Boldogságos Szűz Máriát rendkívüli fogantatásától fogva magasztos és dicső életének mozzanatain fogékony lélekkel és szívvvel általkísérni; de e bámulandó Lényt az isteni különös kegyelem- és szerzett érdemeknek lehető legmagasabb fénypólczán minden angyalok és szentek királynéjaképen lelki szemeinkkel tündöklenni látni, — diadalmaskodott erényeinek gyöngykoszorújában az emberi természetet annyira fölmagasztaltatni és megdicsőíteni szemlélhetni: — ez fölmagasztaló, ez boldogító állapot. E fényes ünnepen mi katolikusok a szent Szűz halálát és mennyei diadalát ünnepeljük, azon áhitatos véleménynek adván méltó kifejezést, hogy Isten Máriát, kit kezdettől fogva leányává választott, kit szent Fiának édes anyjává és a Szentlélek szeplőtlen jegyesévé rendelt, ki mint szeplőtlen szűzvirág sarjadzék ki Jesse tövéből ¹⁾ s ki szűzi és isten-anyai földadatát oly magasztosan

1) Izaiás XI. 1.

teljesíté: szűz és az ádami bűnsulytól mentt testével együtt fölvette az örök hazába és ott a boldogoknak legboldogabb úrnő-jévé, királynéjává tette őt. — Méltó, isteni jutalom! Az egek Urát hordozta méhében és szülte ő: az egek úrnőjévé kellett tehát lennie; égből esett harmat volt ő a tarlott föld eltikkadt virányzatán: az egek örök Napjának kellett tehát fénysugarának szárnyain égbe emelnie őt. S ime! mily szép és megfelelő itt a gondolat, melyet az alázatos hívő áhitatos érzéssel táplál, hogy t. i. az apostolok az elszenderült szűz Anyát nyughelyén keresvén, helyette csak liljomokat, virágfüzereket találtak ott.

Mily magasztos és dús képe ragyog föl Máriában a kegyelmi embernek: inkább kitűnik, ha összehasonlítjuk őt Éva anyánkkal. Ha az első nő engedetlenségében megaláztatott az emberi méltóság: a második Évában az emberi természetet mintegy fölmulólag felmagasztaltatott az; s ha az első Éva miatt oly mélyen sülyedhetünk: Mária az, kiben a megváltás kegyelmi munkája oly tuláradólag érvényesült. Nagy és fenséges tehát az ünnep is, melyet Máriában történt ily fölmagasztaltatásunknak szentelünk, lelkünk röppenése a mai gondolatoknál égbe száll s az angyalok örömeiben vesz részt. „Ama fölséges ünnepélyek közt — mond idevonatkozólag a nagyhirű Bossuet Jákó — melyek az angyalokat és dicsőült lelkeket örvendeztetik, egyik legjelesebb az, melyet ma ülünk; s kétségkívül a szent Szűznek az ő Fia által neki szánt trónra való lépése s felmagasztaltatása az örökkévalóság legszebb napjainak egyike; ha mégis lehet a szünetlenül folyó örökkévalóságból egyes napokat külön szakítani.“ ¹⁾ A Boldogságos Szűzről ezen tan szent vallásunk magasztos templomának egyik oszlopfejét, egyik legkiválóbb diszitményét képezi, melyen a vallásos lélek emelkedik, s melyet a szakavatott művész méltányol. Ha Máriában az emberre tekint: csodálni látszik annak oly tulragyogó fénybe lett emeltetését; de ha Isten bölcseségére s mindenhatóságára gondol: Mária e felmagasztaltatásában kiegészítő remek-darabját látja azon min-

---

1) Premier sermon pour la fête de l' Assompt.

denható vállalatnak, melyet közönségesen „megváltás munkájá”-nak nevezünk. „Mit csodálkozunk — ugymond sz. Bernád — ha Mária a földről gyönyörtelve megy föl mennyekbe? csodáljuk inkább azt, hogy Jézus az ő mennyei bőségéből szegényen száll le a földre: miután sokkal bámulatraméltóbb, hogy az Isten Fia az angyaloknál kisebbé aláztassék, mint az, hogy az Isten Anyja az angyalok fölibe magasztaltassék.“²⁾

De nagy, mert más czimnél fogva is kegyeletes emlékü di-cső nap ez ránk magyarokra nézve. Ugyanis sz. István apos-toli királyunk 1038-ban épen ezen napon halván meg, végpil-lanataiban az ország jelen volt nagyjai előtt a nehéz válságok-nak elébe néző drága hont a Boldogságos Szűz különös oltal-ma- és pártfogásába ajánlotta. Innen-tul kiváló szövetség kap-csolta országunkat, az ugynevezett „Mária-ország”-ot az Éghez; s e fenséges viszony sükeréhez képest vallásos, háladatos és csüggedetlenül bizó lélek volt az, ki Máriát a „Magyaror-szág védasszonya” vigasztaló szép czimmel ruházá föl. Az e tényből fölbuzgott nemzeti pietás egyes mozzanatait későbben érintendő, most csak a kezdetet jelzem arra nézve, hogy e szent nap jelentőségét annál inkább fölfoghassuk, s hogy az ünnepélyes perczek befolyásának annál szabadabb menetet engedjünk.

Kettős ünnep ez tehát K. H! s azért az érzelmek is, me-lyek szívünk hurjain átrezgenek, két tiszta forrásból olvadnak össze: a kereszténynek vallásos érzelméből s a honfiúnak buzgó szerelméből. Mily fölmagasztaló állapot! Keleti eredetünkhöz méltó gyönyörű felfogással azt gondoljuk — és ezt fogékony szívünk is együttesen képes érzeni — hogy Máriának, ez égben viruló vi-rágnak gyökerei hazánk szent talajában nyugszanak s azért e hon nem egyéb, mint a mennynek, az örök hazának előcsarnoka.

K. H! Mária tiszteletének alapja, régisége és a világegy-házban való általánossága többé-kevésbbé mindenikünk előtt nyil-vánóságos levén, hogy e nagy napon a szűz Anyához annál méltóbbak lehessünk: elmélkedjünk ma a hit és kegyelet szövétne-

1) S. Bern. Serm. 4. in Assumt.

kénél **azon üdvös hatásokról, melyeket Mária tisztelete** az emberiségre s különösen hazánkra gyakorolt s gyakorol. Valamint általában a halhatlan halandók legtöbbszörének koporsójánál kezd nyilatkozni és szendergő hamvai fölött jut érvényre az elismerés szózata: úgy fejezzük ki mi is a jelesek legkiválóbbja, Mária iránt ezen elismerést akkor, midőn Ő e földet az örök dicsőség honával váltván föl, bennünket mintegy örökös utódaiul hagyott, hogy a nemesedés és emberi tökéletesedés általa fölmutatott mintáit betölteni iparkodjunk. Azt mondom tehát: 1-ör) Mária tisztelete nemesíti az emberiséget, 2-or) Mária erényeinek követése fölmagasztalja s közbenjárása rendeltetéséhez, Istenhez emeli az embert. Mig szólnék, Mária pártfogolása velem!

I.

Az emberre, a teremtés e dicső remekére nézve leverő volt a gondolat, hogy egy asszony állhatatlansága és hiuságvágya által kellett a megsemmisülés örvényébe süllyednie; az emberi szívre, melynek a nő testvéreül és élményeül alkottaték, elviselhetetlennek látszott azon fájdalmas érzélem, hogy épen e nő által esett ki eredeti ártatlansága- és méltóságából; s azért szelid érzelmeit az állati érzékiség és szilajság vad burjánai nőtték be; s a bosszunak, melyet az elvesztett édeni előnyökért kárpótlásul venni sietett, a gyöngébb alkatu nő lön leginkább kitéve. Az Ég maga is átkot mondott rá, megnehezíté a szülés fájdalmait; a férj pedig nem csak sietett érvényesíteni azon felhatalmazást: „férjed hatalma alatt léssz“¹⁾, hanem azt még túl is hajtotta s a nőt, mely szíve mellől vétetett, durva önkényének játékává s érzéki szenvedélyeinek eszközévé alacsonyította. A nő nem lön a gyöngéd szív tárgya és a szelid érzelmek forrása, hanem — mint egy szónok szépen mondja — „hasonló a viruló gyenge ághoz, mely rá-rácsapó holló-sereg alatt hajladozik; hasonló

1) I. Móz. 3, 16.

a roncsolt parthoz, melyet a fájdalom rohanó árja meg-megszagztatott“.

De kibékülhetett-e ez állapottal a szív? belenyugodhatott-e azon gondolatba, hogy a romlás és enyészet, mint állandó állapot, önmagából az emberből forrásozzék s abban találjon folytonos táplálékot? Az eredményeket tekintve, a történelem „igen“-nel válaszol; mert — fájdalom! — az emberiség az ősbűn által sokkal mélyebben hanyatlott, hogysen onnan megint a kellő tájékozódás és méltányosság színvonalára emelkedhetett volna.

Azonban az Istenség, ki a romlásnak, mint minden jónak forrása, még közvetett oka sem akart lenni, közbelépett s isteni kinyilatkoztatása által megmenté, sőt fölmagasztalá az elhanyatlott nő becsületét, megmenté a szív tökélyképességét, meg az embernek becsét. Mária megmentette Évát; s ha ez a bűn és kárhozat urát, az ember irigy ellenét, a bukkott angyalt ülteté a görnyedező emberiség fölötti zsarnok trónra: asszony, a mi Nagy-Asszonyunk hozta a Megszabadítót is, ki a sötétség angyalát és birodalmát megbuktatva, az üdv és világosság országát állítá közöttünk föl. Évában veszítettünk, de Máriában dús kamattal nyertük vissza veszteségünket; azért nevezi egyházunknak egy gyönyörű éneke az ősbűnt „szerencsés hibának“ ¹⁾. Valójában e hibát látta előre maga az Istenség, s azért eleve gondoskodott annak dicső jóvátételéről is. Évában az ember gyöngesége, mely egy fensőbb isteni gyámolt föltételezzon és igényeljen, volt megkisértetendő; Máriában pedig az emberi tökéletesség mintájának kellett fölragyognia.

Azért mielőtt Isten Évát formálá, már örök eszméi között Mária alakja is megvolt. Mária szól ugyanis az örök bölcsesség szavaival a Példabeszédek könyvében: „Öröktől fogva rendeltettem el, és régtől fogva, mielőtt a föld lett volna. Még nem voltak a mélységek s én már fogantattam vala; még a vizek forrásai nem fakadtak vala föl, a hegyek nehézkedése nem állapo-

1) Nagyszombati örömeinek.

dott vala meg: én a halmoknak előtte születtem ¹⁾. Mily háladatos érzelemnek forrása ezen tudat a Gondviselés iránt!

Az elkövetett bűn után, midőn az észnek minden gondolata elhomályosult, midőn a szív élete csak gyáva félelemben és a megfosztottság, csupaszság s elhagyatottság megsemmisítő érzetében nyilvánult, midőn az ember hasonló volt egy útfélen kirabolt és levetköztetett torzalakhoz, kinek még hitvány élete is veszélyben forog: a Gondviselés Istene közbelép, s mielőtt még az asszonyt lesújtó ítéletet hangoztatná, megvigasztalja és megmenti őt az ördöghöz intézett e szavakban: „Ellenkezést szerzek közötted és az asszony között, a te magod és az ő magva között; ez megrontja fejedet és te sarka után fogsz leselkedni“ ²⁾. Ez isteni kegyelmes ígéletben ugyanazon hang, mely büntetett, jutalmazott is; a nő isteni gyöngédséggel emeltetett föl a porból; mintha csak a Teremtő- és Ősbíróban az emberséges szelid Jézus dicső alakját látnám, ki a farizeusok által megkövezésre hurczolt nőt e szavak közt emeli föl: „Asszony! senki sem kárhoztathatt-e tégedet? Én sem kárhoztatlak. Menj és többé ne vétkezzél“ ³⁾. Amaz isteni ígéletben meg lőn mentve a nő, az ember ki kezdett önmagával békülni, Mária fenséges alakja idomulni kezd, a megváltás munkája kezdődik....

Isten kivizsgálhatatlan utjai szerint történt, hogy az emberiség nagy részénél ezen vigasztaló, ezen újjá teremtő gondolat elmosódott s helyette az emberiség értelmi és szívilága fölött az elfajultság és vad nemtelenség vihara zúgott keresztül. — De az ugynevezett választott népnél meg lőn ezen eszme őrizve, sőt időnkint érvényesült is az. Ha csak azon huzamos szolgálatokra s kiváló gyöngédségre gondolunk is, melylyel az ifju Jákób Rákelt Lábántól megnyerte és haza költöztette: eléggé átlátandjuk, mennyire érvényesítette magát a választott népnél a nő böcsének és magasztos ellhivatásának Istentől kölcsönzött eszméje. Az ő patriárkák kiváló szerepű nejeikben, Mózes anyjában, egy

1) Példabesz. 8, 23—5. — 2) I. Mózes, 3, 15. — 3) Ján. 8, 10—11.

alázatos, szelid Ruthban, egy hős Deborahban, egy bájos Eszterben, Betulia hölgyében, a tiszta Susannában amaz őseszmének domborubb alakjai váltakoznak, melyet a legtökéletesebben Mária volt kifejezendő. — Izaiás, a nagy próféta, ez őseszmét bővebben körülírta; azt már úgy tüntetvén föl, mint a közönséges nővilágon fölülemelkedett alakot, mint a religió tisztelet mystikusabb tárgyát, midőn így szól: „Ime egy szűz méhében fogad és fiat szül, és a neve Emmanuelnek hivattatik“ ¹⁾. Hogy itt Mária képe volt fölmutatva, az világos az egyenes vonatkozásból, s bizonyos az új szövetség vonatkozó szavaiból. — Meglehet, hogy Izaiás kora és közönsége nem volt egészen képes ama gondolat azon magaslatára és jelentőségére emelkedni, hova később a kereszténységet a köszöntő főangyal ismétlése és értelmezése emelte; de hogy a Messiás népének kiváló jeles fogalmai valának a nőről, hogy mennyire várták s magasztalták azon nőt, ki a nemzetek Várákozását szülni fogja: az világos az ó frigy szent könyveiből — főleg az Énekek énekéből. Mily gyönyörű kép az példaul, hol Máriára alkalmazhatólag így szól az ihletett író: „Kicsoda az, ki előjő, mint a felkelő hajnal; szép, mint a hold, ékes, mint a nap, rettenetes, mint a táboroknak elrendelt serege?“ ²⁾ és megint: „Mint a lilium a tövissek közt: úgy az én kedvesem Ádám leányai közt“ ³⁾. Vagy más helyütt: „A te keneteid illata után haladunk, a növendéklányok fölötte szerettek tégedet“ ⁴⁾. És a hol a zsoltáros így énekel: „Királyné ül a te jobbodon, aranyozott ruhában, különféle pompával övezve“ ⁵⁾. —

Nem volt-e K. H.! Mária a mondottak után hasonló az előbb félhomályban s majd szelid fényben derengő hajnalhoz, mely a hosszú, kietlen éjszaka után fölbiborulván, a megszabadulás fényes napjának közeledtét jelenté? Nem volt-e hasonló a nyomorultabb földrész fölött szétáramló északi-fényhez, mely míg a bűn, tévely és ezernyi nyomorok sötét századaiban tájékozó-

1) Izaiás 7, 14. — 2) Sal. Éneke VI. 9. — 3) Ének, 2, 2. — 4) Ének, 1, 3—4.

5) Zsolt. 44, 10.

lag virasztott, addig csalhatatlanul meggyőzhetett arról, hogy létezik az igazság és üdv egy dicső Napja, melynek ő csak viszfénye vala? Mária, a megváltás multba szálló ezen világ-sugára megmenté a kinyilatkoztatás népénél az értelmet a végeltévelyedéstől, megmenté sőt nemesíté a szívnek az emberi méltóság és nemes önérzet alapját képező szelid érzelmeit.

Tovább megyek, s azt mondom, hogy a választott népnél ápolt ezen Mária-alak némi árnya, halvány sugára festekezett az ó világ egyéb népeinél is. Egy mélyebb pillantás a népek őstörténelmébe meggyőz arról, hogy valamennyi nép, mely a bábéli zavarnál az egész világra szétment, vallási intézményeire nézve az ő és a zsidók által föntartott kinyilatkoztatásból merített, illetőleg azon nyomokat mutatja, melyek az értelem és emlékezet tábláiról elmosódott őstan romjait jelzik. Innen van, hogy a nőnek a régiek vallásában sok helyütt oly hizelgő alakjával találkozunk. — Az értelemnek tetszett azon öszsme, hogy az emberi tökélyt nem fejezheti ki csupán egyike azon nemeknek, melyeknek egyesülésében az emberiség létének föltételét tapasztalták. A nőt, ha gyengébb és alárendeltebb nem (genus) volt is, főképen a mivelt görögök és rómaiak megbecsülték s vallási tiszteletök tárgyai közt legbecsesebbek a nőalakok. Az ész ugyanis beleoltott, vagy — mint mondják — veleszületett eszméinek fejlődése nyomán eszményeket, a tökély mintáit állította föl; mint a főbb istenekben a halhatatlanságét, a boldogságét; egy Pallasban az igazságét, Aphroditében a szépségét, Hestiában a tisztségét, egy Hebében az örök ifjúságét s a t. Természetes azonban, hogy a természet a meghomályosult értelem gyöngén világító szövétneke mellett ez eszmények érzékitésében nagyon is hű maradt magához, hitének egy más világban határozódó tárgyait igen emberi módra fogta föl, és saját mennyországát, eszméinek honát is összekuszálta, beszennyezte a tévely útján öregbedve guruló földi élet kicsapongásaival, vad iszapolásával. — Az öszszmének árnyalata azonban megmaradott s a kinyilatkoztatás női alakját itt-ott a pogány népeknél is diszes változatokban látjuk árnyaltatni; mikor is tagadnunk nem lehet, ezen esz-

mének, ezen női alaknak, melyet a maga tökélyében Mária fejezett ki, jótékony befolyását arra, hogy a különben is vad kedélyek és szívek még inkább el ne szilajodjanak, s az ember inkább megbecsültessék.

A mit eddig láttunk K. H.! az gyenge előképe volt a nagy átalakulás magasztos tényeinek, melyeket a megígért Aszszony magva, a sz. Szűz méhének isteni gyümölcse, Jézus az emberiség értelmi és erkölcsi világában eszközölt. Az üdvözítő Jézus mindenhatóságára s véghetetlen bölcsesége- és szerelmére volt szükség, hogy az emberiség szívében és lélekben megváltassék, reformáltassék. És ezen nagy, ezen isteni munkánál Mária az volt — hogy nagy dolgokban kis hasonlattal éljek — mi az aether, mely az égő nap világító és melegítő sugarait velünk közli; az volt, mi a nyugoti langyos szellő, mely a bájos virányzat hímporát szárnyára vevén, a növényzet tenyészetét eszközli. Mária közvetítő volt Isten és ember között, és eszményi központ, hol mind a kettő találkozott; Mária volt azon megdicsőített szeplőtlen alak, kiben és a ki által az Írás szavai teljesedésbe mehettek: „Az irgalom és igazság megtalálták egymást; az igazságosság és békeség megcsókolták egymást“ ¹⁾.

Következetes, magasztos és isteni Szerzőjéhez méltó az a tan, melyet a római világegyház Máriáról vall. E tan pedig azon hitben gyökerezik, mely szerint mi állhatatosan hiszszük, bármiként bölcselkedjenek is a vallástalanság felé óriási léptekben haladó világ hiu vagy bérencz apostolai, hogy az Ur-Jézus, a világ Megváltója nem csak a „századok legnagyobb embere“, kit más ker. felekezetű atyánkfiai egyéb tanárok- és prófétákkal szeretnek párhuzamosítani²⁾; nem csak félisten, mint ama régi hitregetani Herculesek és Theseusok; — hanem Isten öröktől fogva való Fia, igaz Isten és ember egyszersmind. Isten az emberi ész- és erőnek négyezer évi megpróbálása után Jézus föllépésében és alakjában nem állhatott elő földi fejedelmek

1) Zsolt. LXXXIV. 11. — 2) E. G. Az igazság leike, egy zsinati egyházi beszédben, Kolozsv. 1863. 8—9 ll.

módjára félrendszabályokkal; az ő művei Jézusban és Jézus által tökéletesek voltak. De Jézus mint ember ez isteni műveket nem teljesíthette volna; mint félisten vagy valamely fensőbb nemtő önmaga nem lett volna tökéletes; mert az Istenség egyszerű lény; Ő az emberrel egyesülhetett, de megoszlania nem lehetett.

E magasztos dolgot csak alkalmilag és észszerűen érintve, azt mondjuk: ha Jézus egyszersmind valóságos Isten, akkor az ő anyja Mária, istenanya; s mint ilyen kezdettől fogva volt kiválasztva Ádám leányai közül, ki az angyal köszöntése szerint „malasztal teljes“ levén, ilyen volt fogantatásában is, nem lehetett egyéb asszonyok közönséges sorsára kárhoztatva, nem örökölhette Ádám bűnének súlyát; s azért a sz.-Lélektől fogant isteni Fiának születése alkalmával nem érezte az Évát sujtott átkot, a szülés fájdalmait, nem életében a testi ingert, a vétkekbe naponta behulló gyarlóságot, nem vétkezett soha; mit az újabbkor Máriát mellőző, vagy épen sértő ker. profétacskáinak szégyenére és gyalázatára egy pogány Mahommed is elismert; s végre Mária nem érezte, mert bűnös nem volt, a bűnnek legfőbb zsoldját, a halált s annak fájdalmait. Áhitatos érzettel tápláljuk ugyanis és védjük a szent apostolok- és kortársaikról ránk maradt azon hagyományt, hogy Mária 63 éves korában szűz testével együtt fölvétetett menyekbe, s ott minden szentek fölé magasztaltatva, az örök boldogságnak Isten után legmagasabb trónján valósulva látja életébeni jövődőlését: „boldognak mondanak engem minden nemzetségek,“ ¹⁾ s az emberiségért sz. Fiánál a leghathatósabb pártfogó és közbenjáró.

Ez K. H! nekünk ker. katolikusoknak Máriáról való hitünk, ez a Krisztus-Urunk által teremtetett kereszténység Madonnájának képe! E képben a szeplőtlen Szűz és tisztaságos Anya oly csudálatos fönségben egyesül, hogy Mária a legnagyobb reliigió alakká válik. Már Izaiás szólott — mint látuk — az ő frigyben e fönséges alakról, melyet a kereszténység ma isteni fényben ragyogtat előttünk. — Azóta Mária ezen ma-

---

1) Luk. 1, 48 —

gasztos képe eszmény-tárgyává lőn a vallásos kegyeletnek, eszményképévé a szűz hajadonságnak, eszményképévé a ker. anyáknak s ideáljává a szép-művészet legihletettebb ecseteinek és vésoinek.

Valami fölemelő tudat és érzelem, Máriában oly lényt tisztelnünk és magasztalnunk, ki közölünk emelteték a menyek királynéjává! Főképen ti érezhetitek ezt ker. hölgyek, áhitatos nők! kik inkább érzitek az ősanánk által történt megaláztatás súlyát. És annál nagyobb dicsősége és dísze Mária nemeteknek, minél lehetségesebb lett volna Isten mindenhatósága és bölcsesége előtt, más uton születni az Isten fiának. Ő, ki Ádámot személyesen vezette és oktatta, ki majd az égő csipkebokorból, majd menydörgő és villámterhes fellegekből szólt Mózeshez, kinek a Jordán mellett és a Tábor hegyén szavait hallottuk, a megváltás munkáját Mária közbevétele nélkül is eszközözhette volna. — Ő azonban, hogy örök végzésének álljon, hogy a nőben megmutassa az emberi természet nemesedésének végétét, hogy a nőnemet fölmagasztalja: sz. Fia által az Istenség fénytengerében uszó trónusát az idők teljében az Asszony szűz méhével váltatta föl, asszonytól kívánt születetni s e születés folytán kívánt az Üdvözítő ember Fiának hivatatni. — Azóta a nőnem élete uj korszakot számlál; a szilaj önkény lábai alól eredeti dicső helyére a férj szive mellé emeltetve: ő van hivatva azon szivben, a származásilag keményebb természetű férfi kebelben a legnemesebb és nemesítőbb érzelmeket fölkelteni és ápolni, ő van hivatva hathatóssá vált befolyása által az embernek vallási és társasműveltségi becset kölcsönözni. Sz. Pál is tudta ezt, midőn azt mondja, hogy a hívő nő képes hitetlen férjét a hitnek megnyerni és megszentölni.¹⁾

Azonkívül úgy hiszem, a nőnemet csak Mária óta lehetne valódiul szép-nemnek neveznünk. Az emberiség leggyönyörűbb része, a hajadonság az ő világban nem birt méltánálással, nem kellő értékkel. Az a fölfogás, mely a görögök- és

1) I. Kor. 7, 14. —

rómaiaknál a vestaszűzek alakjában nyert kifejezést, a szűz hajadonság mai állapotához képest oly silány és érték nélküli, hogy inkább a sors csapását és megvettetés bizonyos nemét jelzi. Mária szűz alakja e tekintetben óriásilag folyt be az emberiség nemesítésére. A szűz hajadonság azóta az emberi természet fényoldala- és virágzásának tekintetik. S valamint a külső természetben a tavasz most fejtőző bájvirágait mindenki becsüli, s átlátja, hogy egy bájban pompázó műkert virágtáblái nem azért műveltetnek, hogy azokat kiméletlen kezek köznapi ösztönből vagy szélséyből leszaggassák, összekuszálják, hanem azért, hogy azok a kert állandó díszét képezzék: úgy az emberi nem kertjében virágzó hajadonság sem lehet amolyan állatiasb eljárás tárgya. Virágzanunk kell, mint künn a tavasz kies halmának, anélkül hogy a virány minden szálát valaki kellő józansággal akár leszaggatni, akár azok mindenikétől gyümölcsözést várni, jogositva érezhetné magát. Tépjétek le az emberiségnek Krisztus által földiszított alakjáról ezen díszet, e becses ragyogványt; borítsátok el e virányt az érzékiség rendetlenül rohanó áradatával: s azonnal visszább viszitek az embert az állatok sorsa felé; visszaszülyesztitek a régi rabszolgaság állapotába, hol a nő az erősebb- és többet ígérőnek csekély értékű szerdéke volt. Ma a bűn és visszaélés finomabb módon követtetik ugyan el, mint a hajdani érdesebb társadalomban; de azért vajjon megszűnt-e az bűn és visszaélés maradni? Ma az állati tényhez még a műveltebb és számító ész gonoszsága is járul: ez lehetne a különbség a hajdan és most között. — Azonban a Mária-eszménykép is hovatovább mindinkább hat és diadalmaskodik, s mi azon nagyszámu hölgyekben, kik valódiilag műveltek kívánnak lenni; kik nemcsak esetlegesen szépek és divatosak, hanem lélekben és szívben is műveltek, valóságos érzellem- és szellemdúsak, — e hölgyekben, mondom, a Mária-eszmény igaz tisztelőit kívánjuk látni.

De Mária valamint a szűzeknek, úgy az anyáknak is mintájja. Egy pillantás Mária anyai életére a legszelidebb és vonzóbb képet tünteti föl előttünk. Nézzük a bethlehemi jászoly-nál, az egyiptomi futásban, a 12 éves gyermek-Jézus keresésé-

ben, a kánai menyegzőn vagy a keresztt alatt: oly alakot látunk mindenütt, mely lelkünket fölemeli, s szívünket bizalom- és szeretettel árasztja el. — Anyák! férjesek és özvegyek! az ókori szent író így kiált föl: „Hol van az erős lelkületű nő? Messze, a föld végső határainál az ő becse.“ ¹⁾ S miután a jeles házi nő képét megkisértette rajzolni, egyszerre mindent ismételve és kimondva így szól: „Az istenfélő asszony az, akinek dicsérete állandó.“ ²⁾ Máriára nézve pedig mit találunk irva? Még kevesebbet, a haldokló Jézusnak csak ezen Jánoshoz intézett igéit: „Ime a te anyád.“ ³⁾ Ah! K.H! nem lerajzolnom, csak érzésem lehet azon mély jelentőséget, mely eme párszócskában mindnyájunknak véghagyományilag szól. Röviden tehát csak azt ismétlem az anyákra nézve: „Ime Máriában a ti eszményképetek!“

Mária a művészetekben is változást és lendületet eszközlött. A keresztény tan a szépnek eszményét magasztosítván, a szép iránti izlést is nemesítette; s azt tanusította, hogy az ókori Phidiasok, Praxitelesok és a többi nem tekinthetők a netovábbi tökély mestereinek. Jupiter és Minerva alakjai, vagy a Medici-féle Vénus is nem versenyezhetnek a keresztény művészet Madonnáival sem felfogás-, sem kivitelre nézve. Nem felfogásra nézt; mert míg a mythologia alakjaiban valamely indulat, szenvedély, vagy a képzelem valamely más elvont fogalma van érzékitve az ész és szív összemunkáló harmonikus eredménye nélkül: addig Mária alakja a róla adott tannak nyomán a legkitünőbb ideált szolgáltatja a művész lelkének; aki tudja, hogy Jézus és Máriaképeiül embert kell rajzolni, melyekre aztán szabadon ruházhatja át ihletett lelke az emberi- és isteninek — mi a művészet legfőbb tárgya — magasztos vegyületét. Innen van, hogy a középkor művészei tulemelkedtek a régieken még kivitelre nézve is, mert művészetök tárgyától szívben és lélekben át voltak hatva. S ha Phidias hajdan Jupiterben imádatilag bámulta önmagát: ez sokkal primitívebb körülmény, mint ha ma a „jó Pásztor,“ az

1) Prédik. 31, 10. — 2) U. o. 30. — 3) Ján. 19, 27. —

„Inmaculata“ vagy „Assumta“ képei előtt a legbensőbb vallásos áthatottsággal állunk meg s a meny csarnokában érezzük magunkat.

Igy minden állapot, nem és kor, mely az igaz, szép, nemes és jó iránt fogékony volt, minden halandó, ki a jobb izlés anyagát önmagában hordotta, minden tökéletességre törekvő, ki a jobbat kívánta valósítani az életben: azon eszményi alakon és által, melyet Mária fölmutatott, szívből és lélekben emelkedni és nemesedni volt kénytelen, hacsak az erkölcsi befolyással öntudatosan küzödni nem kívánt.

Hát édes magyar nemzetünk hogyan fogta föl és miképen méltányolta új vallásának ezen kitünő alakját s miképen épült azon?

Dicső királyunk sz. István, mit oly méltán neveztek kora és a későbbi századok „apostoli“-nak, mert nemzetének kiváló fölfogású és ihletségű profétája, Dávidja volt, Máriában azon isteni összekötetést fogta föl, azon bámulatos kapcsolatot látta, melybe az Ég és a föld Krisztus megváltási munkája által jött. Azért a keresztényülő nemzet tekintete örömet csüngött az Isten Anyjának alakján, lelke gyönyörködött az isteni bölcsesség és remek munkáján; s szíve, mely a szép iránt az ősi pogányságban sem volt fogékonytalan, mely nővilágát a többi népektől elütőleg az ősi időkben is becsülte, s mely előtt a többnejűség ismeretlen volt, édes-örömet hódolt az eszményi képnek, melyben a kereszténység az Isten Anyját bemutatta. Nemzetünk vallásos pietásával a vele született lovagiasság erénye szövetkezett, s így lőn Mária a magyar által, kinek Hadur nemzeti istene volt, mintegy meghonosítva; így az angyali Üdvözlésben „Asszonyunk“-nak, születésekor „Kisasszony“-nak s menybemenetele után Nagy-Boldog-Asszony-nak, „Magyarország Védnöké“-nek, „Édes Anyánk“-nak és hazánk „Mária országá“-nak nevezve a magyar vallásos kegyelet és lovagiasság által. Hogy nemzeti legendaszerű hagyományaink a Szűz-Anya képét dicső királyunkkal álmaiban is láttatják: az mindenesetre tanuskodik legalább az írók pietásáról úgy, mint szépen jellemzik apos-

tolí királyunk Mária iránti buzgóságát is. „Igen elfogulatlan elmék magasztalják — ugymond egy tudós tanár, nemzeti hagyományaink egyik leghatalmasabb bajnoka — első királyunk ama szerencsés eszméjét, hogy e drága áron szerzett hazát a szep-lőtlen szüzesség eszményének oltalmába ajánlá. Főnséges intelem rejlik e szép gondolatban, t. i. vajha a honfiak és honleányok szep-lőtlen tiszta érzelmei óvják meg romlástól s pusztulástól a hazát.“ ¹⁾

Mindnyájan tudjuk nemzetünk évkönyveiből, — mert nem is szabad nem tudnunk, — hogy Istvánunk nemzetünket a polgárisodás és üdvösség vallásának megnyerve, e napon, Nagy-Boldog-Asszony napján koronáztatta meg magát; s 1038-ban ugyanez nap volt az, midőn kórágán az ország jelen volt egyházi és világi nagyjai előtt vészszel fenyegetett hazánkat a Boldogságos Szűz oltalmába és pártfogásába ajánlotta. Dicső eleink, jeles szent királyaink versenyezve buzgolkodtak Mária tiszteletének emelésében. Magyarhon legszebb templomai Mária tiszteletére emeltettek. A magyar győzelmi zászlókan, pénzeinken, győzni szokott fegyvercinken Mária képe, Mária csodaerejű neve ragyogott. Szent Lászlónk félisteni, daliás alakja mellett győzelmeiben ott látta a magyar a Boldogságos Szűz alakját is. Midőn Arany János „Szent László“ című legendájában az ősz tatár mondja:

„Nem a székely, nem is Laczfí, kit Isten soká megtartson,

Hanem az a László, László! a győzött le minket harczon;“ a nép rámondja: „az Szent László, és a Szűz, a Boldogságos.“ ²⁾ — IV. Béla és V. István diplomáiban a Szent Szűz „Magyarország Pátronája- és Nagy-Asszonyá“-nak neveztetik; s a magyar tisztelet és buzgalom századok óta ismétli a lórettói litaniában a Boldogságos Szűz egyéb magasztalásai közt az „Országunk Védasszonya“ édes vigasztal teljes czimet. Robert Károly alatt meghatározottat az angyali Üdvözetnek napjában háromszor való elimádkozása Mária tiszteletére. Nagy Lajos a törökök fölötti fényes győzelmét Mária oltalmának tulajdonítja s a nagyhirű Mária-Czell-t emeli.

1) Karcsanyéki. A nemzeti művelődés alapja. Szeged 1861. 128. l. — 2) Kisebb költ. II. k. 141—142. ll. —

Hunyadi János és Kapistran Mária lobogója alatt és a „Jézus Mária“ nevében vívják halhatatlan győzelmöket. Igazságos Mátyásunk volt első, ki tiszteletére pénzt veretett a Szűz képével, s „Magyarország Védasszonya“ körirattal: a nagy király paizsán szintén e szavak valának láthatók: „Szentséges Szűz Mária! esedezzél Mátyás királyért.“ Szobieszkyék 1683-ban Mária nevének védelme folytán menték föl Bécset s majd Budát a török másfél százados rabigája alól, minek septemb. 12-én Mária névünnepe üli emlékét a magyar. Végre, hogy többet ne említsek, ezelőtt 12 évvel Kísasszony napján találók meg nemzetiségünk szent és legdrágább ereklyéjét, a magyar koronát.

S most legyen szabad kérdenem K. H! nem emelé-e, nem kelle-e nemesítenie egy ily történelemnek, melyen Mária oltalma és tisztelete főfonálként vonul keresztül, a buzgó, a valódi magyarnak szívét? Nem kellett-e nemzetünk jellemével szükségképen összenőni a sz. Szűz tiszteletének? Nem kelle-e állitanom — egy tudós honfival — mikép „a nem-kores magyar népnek oly lényeges jellemvonása a vallásosság, főleg a Mária iránti tiszteletre nézve, hogy a hol nem vallásos többé, ott már nem is igazán magyar?“ ¹⁾ Nem kell-e állitanom, hogy a valódi magyar szépnem vallásos fejlődése-, képzése- és jellemében Mária tisztelete volt, van és lesz a legragyagobb vonás? — — Ah! ne czáfoljatok, ne kívánjatok megczáfolni kedveseim! Ez erkölcsi jellem eldobása és elhanyagolása által ne foszszuk meg magunkat történelmünkötől, jeleni legfőbb értékünkötől s jövőre az Ég azon oltalmától, melyben Mária által részesültünk.

Engedjétek meg inkább, hogy még némit Mária gyakorlati tiszteletéről szóljak, jelzendő röviden, hogy a Mária-erények követése felmagasztal és Mária közbenjárása Istenhez emel.

II.

Az Ur-Jézus azt parancsolja: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes“ ²⁾; másutt pedig

1) Karcsanyéki. i. m. 129. l. — 2) Máté 5, 48. —

azt mondja: „A ki engem akar követni, vegye föl a keresztjét s kövessen engem.“ ¹⁾ Csodálatos parancsok ezek, nemde K. H? Nem elérhetlen tökély-minták mutattatnak-e itt föl követésképen nekünk? Nem K. H! A mennyei Atya elérhetlen példája azért állíttatik előnkbe, hogy hozzá közelíteni a lehetőségig soha meg ne szünjünk s lelkünket az isteni szikrát ős forrásához visszavezetni ügyekezzünk; Jézus pedig a maga példájára azért hivatkozik, hogy benne ami isteni, azt imádjuk, ami pedig emberi, azt kövessük. Mindez Isten kegyelme mellett nem lehetetlenség; de meg kell vallanunk, gyarló emberre nézve, igen nehéznek tűnik föl. Emberi természetünknek, meg-ingott erkölcsi állapotunknak megfelelőbben jött, és sokkal biztatóbban hangzott vissza lelkünkben a haldokló Jézus ama testamentalis pár szava: „Tanítvány! ime a te Anyád,“ ²⁾ azaz: ime a példa, melyet tisztelned, becsülnöd és védened kell; ime a tökéletes ember, kinek erényeit követned kell.

A kereszténység fölfogta az Üdvözítő utasításának szellemét, s az Isten Fiáról adott tanhoz is következetesen Máriát, mint minden emberi tökéletesség mintáját állítá föl megfelelő tisztelet és követés tárgyául. Ő az, ki ember létére minden angyalok és szentek fölé magasztaltatott, mert erényeiben is minden halandót túlszárnyalt. Mig ugyanis az erkölcsi élet egyéb jeles bajnokai csak egyik-másik erényben tűntek ki: Mária minden erények tökéletes egyeteme gyanánt ragyog föl. A mit a szentek, a mit a martyrok erényest fölmutattak, azt Mária egyedül mutatta föl. Ha Ábel az ártatlanság, Hénok a tisztaság, Noé az állhatatosság, Ábrahám az engedelmesség, Jákób a hűség, Mózes a szelidség, Jób a béketűrés szép erényeit érzékitették: Mária mindezeket még ragyogóbb fényben egymaga mutatta föl.

„A példa vonz“; s épen azért, ugy hiszem, nincs valódi ker. kebel, melyben a magasztos mária-erények hatástalanok maradvának; nincs nemes izlés, mely a szépezzet remekei előtt ér-

érzéketlenül haladhatna el. — Engedjétek meg azért K. H.! hogy Máriát néhány erényében részletesen is fölmutathassam.

Azt mondják, az alázatosság minden erények forrása. Valósult ez Máriában is, kinek alázatosságát épen úgy kell bámulnunk, mint a tökéletességet és nagyságot, melyre alázatossággal emelte. Keresztelő sz. János kiváló példáját adta az alázatosságnak, midőn a zsidóknak, kik őt Messiásnak tartották, így nyilatkozott: „Utánnam jő, a ki erősebb nálamnál, s kinek nem vagyok méltó, hogy sarukötélét megoldjam“¹⁾; de Mária e nagy szent erényét is fölülmulta, midőn az üdvözlő angyal isteni küldetéséről meggyőződve azt mondá: „Ime az Úr szolgálója, legyen nekem a te igéd szerint“²⁾. Ő a királyi vérből származott szűz, ő az Istenember leendő édes anyja szolgálónak nevezé magát! — De a ki magát megalázza fölmagasztaltatik; mert midőn az alázatosság minden becset és dicsőséget levetkezik, úgy látszik, az apostolként, „mintha semmije sem volna és mégis minden-nel birna“³⁾. Mária, midőn a bámulandó alázatosság „szolgáló“ szavát elrebegte: akkor volt egyszerre megjutalmazva és fölmagasztalva; hisz „legyen“ szavára az Istenség szállott trónjáról alá az ő szűz méhébe. Egész életében gyakorolt alázatossága pedig a mennyek királynéságával jutalmaztatott meg! — Mit szólnak e képnél azon férfiak, főképen pedig nők, kik esetlegesen nemesebbnek nevezett vérből származván, e gondolatban az öröklött vagyon, fény és pompa közt hiuságuknak és mellőző eljárásuknak örökös anyagát találják s az alsóbb osztályokra megvetéssel pillantanak? Pedig nincs szebb kép, mint egy urnő a nem számító lebecsátkozás nemes tényeiben.

Máriában kitünő az engedelmesség erénye, mely a törvények iránti tiszteletet, a társadalom fenmaradásának ezen nélkülözhetlen alapját biztosítja. Máriáról a szó legteljesebb értelmében ismételhetni, a mit isteni Fia mond: „Nem jöttem a törvényt fölbontani, hanem teljesíteni“⁴⁾. Isten ki-

1) Máté 3, 11. — 2) Luk. 1, 38. — 3) II. Kor. 6, 10. — 4) Máté 5, 17. —

választott edénye, Isten valóságos anyja volt Ő; és e méltóság és kiváltság öntudatában is páratlan készséggel sorakozott azon emberek sorába, kiket a fennálló törvények köteleztek. Nézzük, miként siet nehézkes állapotában is Augustus csára származásának helyére, Bethlehembe, hogy ott rendes alattvaló gyanánt ott számba vétesse; miként siet ő a tisztaság dicső eszménye szülése után 40 nap múlva a jeruzsálemi templomba, hogy ott más közönséges asszonyok módjára Mózes törvénye szerint megtisztuljon: s lelkünk elbámul az engedelmesség e remek mintája fölött. — S mit vélnék e képnél azon nők, kik a keresztény nő és honleány kötelességeiről megfeledezve, ebbeli nemes feladatuk teljesítése helyett inkább a vérnek s a nemzeti alakunktól is már megfosztott divat és fényűzés telhetetlen daemonának tömjéneznék? Pedig a valódi szép az egyszerű — szól az izlés és a tudomány.

Mária erénykoszorujában legtisztább lilomként tündöklük a szűz tisztaság erénye. A most feshő virág szirmaiban, a liljom kelyhében, a fűszál hegyén rengő harmatcseppben, melyet a pirosuló korány most szül, a ragyogó nap arany-sugáraiban inkább feltalálható a föld pora, mint Mária szűz erényében a homály. Az előbb ez érdemben mondottakhoz itt csak azt adom, hogy a földi lét minden viszonyulásaiban vannak kivételek, s így van az emberi természetben is. Az állatiasság iszapában még physikai elsüllyedése előtt elmerült Sodomában is találtatott kivétel Lóth családjában. S ki merné tagadni, hogy anyagi, minden tekintetben — mint mondják — realis czélokra törő korunkban is vannak kivételek, vannak az erkölcsinek és eszményinek, az az: a valódi jónak és szépnek állandó barátjai? — Azonban nem lehet, nem szabad kivételesnek tekintenem azon állapotot, melynek általánosnak kell lennie: ha az Üdvözítő szerint „nem mindnyájan fogják is meg ezt az ígét.“¹⁾ Nem mindnyájan, annyira hogy önmaguk gyarlóságukból indulva ki, nem csak a magokhoz hasonló emberiségnél, hanem még a legtisztább Szűznél is kétel-

1) Máté 19, 11. —

kednek azon tisztaságról, melynek a keresztény önmegtagadás és önuralom mindenha oly kitűnő bajnokait mutatta föl a világ előtt s vette föl Jézus a mennyország fensőbb dicsőségébe; mert ő mondá: „boldogok a tiszta szívűek, mert ők látják az Istent.“ ¹⁾ Szép erénye, felmagasztaló éke a tisztaság főkép a szépnemnek, sőt oly szükséges is, hogy tőle a társadalom szilárdsága függ. A világ-hódító Rómának legfőkép azért kellett elhanyaglatnia, mert a Lucretiák, Virginiák, Cornéliák s a t. kebeléből eltűntek; Bizancznak a miatt kellett megdűlnie, mert idegei az erkölcstelenség által ki voltak meritve.

„Igy minden országnak támasza, talpköve

A tiszta erkölcs, mely ha megvész,

Róma ledül s rabigába görbed.“ ²⁾

Mária erényei közül megemlítem még a türelemet, az Isten akaratján való megnyugvást. Kényes föladat időnkben ez erény apostolává lenni, midőn ezen erényből még gunyú a társadalom s visszautasítja az együgyűek s ügyefogyottak vállaira. Ellenzékiség, párt- és felekezeti szellem, türelmetlenség, kellemetlen surlódások, megsértés, guny, rágalom, párbajok, az önuralom hiánya, kétségbeesés, öngyilkosságok s többefélék szoritották ki a türelem erényét s a békülékenység szellemét a modern művelt társadalomból. Mária Simeon jövendölésétől fogva keresztül az élet phasisain egész sz. Fiának kereszt-halálaig látta és tapasztalta a türelmetlenség, irigység, szeretetlenség és gyűlölség viperáinak marásait; de azért nagylelkűen tűrt. Jó b. békétűrök királya és a kereszténység martyrjai csekélyebb mérvű türelmet tanúsítottak, mint a szűz Anya, midőn sz. Fiának keresztjénél állva szívében a fájdalmak kintengere hullámozott. — És mi? Mi vajmi keveset tudunk eltűrni zugolódás nélkül akár a Gondviseléstől látogattassunk, akár embertársainkkal jöjünk érdesebb érintkezésbe! Pedig az üdvösség Tanára többször ismétli tanítmányában, hogy „boldogok, a kik üldözést szenvednek az igazságért.“ ³⁾

De ki volna képes Mária erényeit egyenkint méltányolni és példaképen előállítani? A mindennapi élet körülményei elég alkalmat szolgáltatnának azokat megismerni és követni, ha jó-akaratusunkban s vallásos szellemünkben meg nem fogyatkozunk volna. Az anyagi élet színes és zamatosabbnak tetsző gyümölcsei megvesztegették izlésünket, a mulandóság perczeinek élményeit versenyezve hajhászszuk; s természetes aztán, hogy ezen élni-törekvésben nincs időnk azon erényvirágokra is némi figyelmet fordítani, melyek unalmas idők után, mint az aloe, majd egy tulsó haza virányain kecsegtetnek egy ismeretlen (?) üdv gyümölcseivel.

Azonban ez élet hű marad önmagához; és amiről a jóllét karjain, az élvezetek kábító ölében oly könnyen megfeledkezünk, megtanítanak, visszaemlékeztetnek arra az élet viszontagságosabb perczei; ha lelkünk a jobb időkben nem tudott oly nemes, oly hálados lenni: megtanul az lenni a megpróbáltatás napjaiban, midőn tehetségei elhagyják s érzi, hogy közbenjáróra, oltalomra, gyámlora van szüksége. És itt megint Mária kegyes alakja tűnik föl a még hinni és bizni képes lélek előtt. Valami vigasztaló és boldogító tudat az, hogy Máriában Istennél leghathatósabb közbenjárónk van! — Mosolyganak ezen azok, kik Istennek lélekben és igazságban való imádását kiváló elégteliséggel szeretik ismételgetni; de Isten, ki az emberiséggel mindig ennek megfelelő módon bánt, az üdv keresése- és megszerzésében sem kíván az emberi természettől idegenebb eljárást. És ha e földön annyi helye van a közbenjárásnak, párfogolásnak és védelemnek; ha nagyon megfelelő, hogy kisszerű és nyomorult emberek mások közbejötté folytán részesüljenek egy mindenki által és minden alakban meg nem közelíthető fejedelem kegyelmében: bizonyára eszünk- és szívünkkel nagyon megegyező azon fensőbb és magasztos közvetítés, melyet a kegyes Szűz Anya, kiben a mi emberiségünk dicsőült meg, köztünk s azon örök Istenség közt elfoglalt, „ki — mint az Irás mondja — megközelíthetetlen fényességben lakozik.“¹⁾ Imádatos eljárás

1) I. Tim. 6, 16. —

ez az isteni Véghetetlenség iránt, melylyel parányiságunkat még forró imáink szárnyain is nehezebb közvetlenségbe állítanunk; kellő s igazságos tisztelet ez Mária iránt, melyet méltósága, érényei s irántunk való szeretete által kiérdemel; végre méltányos fölismerése önmagunknak, kik, miután Istentől a bűn által távol estünk, s Krisztus isteni közbenjárása által vele kiengeszteltettünk: ezen állást szintén csak közbenjárás és pártfogás által biztosíthatjuk magunknak. Innen mondja az apostol az Üdvözítőről, mit az ő sz. Anyjára nézve is ismételhetni, hogy „ha vétkeztünk, van közbenjárónk az Atyánál, ki a mi bűneinkért engesztelő.“¹⁾

Mióta az Üdvözítőnek János apostolhoz intézett ama fontos szavai a keresztről lehangzottak: „Tanítvány! ime a te Anyád“ s az Írás utána megjegyezte, hogy a tanítvány Máriát anyjává fogadta:²⁾ az egész ker. világ versenyezve buzgott a János apostol helyettesítése folytán Anyánkká ajánlott szűz Mária iránti tisztelet kifejezésében és pártfogásaért való áhitatos eszedezésben. — Máriának megbecsülhetetlen kincse volt isteni sz. Fiában, kiről azt mondja sz. Pál, hogy: „minden tökéletesség Ő benne lakott,“³⁾ s mégis ezen kincsét is visszaadta Istennek s megelégedett a János képében neki ajánlott emberiséggel; azon anyai szívébe, azon anyai szeretetébe fogadta az embert, melyben azelőtt az Istent viselte! Bizonyára örök tiszteletre és hálára méltó ténye a szűz Anya alázatosságának és ember-szeretetének.

A keresztény világ a szűz Anya illetén pártfogói állását kiváló buzgósággal vette igénybe, s tapasztalva azon számtalan jótétemények s az isteni kegyelem dús kiáradásait, melyekben az emberiség Mária közbenjárása és pártfogása folytán részesült, kiváló buzgalommal és áhitatos kegyelettel kísérte is mindenha. Az Évában árvává lett emberiség édes Anyját s az ez édes névvel járó gyámolításokat tekintette és tapasztalta, természetesen, ha erre méltónak igyekezett magát tenni, Máriában

1) I. Ján. 2, 1—2. — 2) Ján. 19, 27. — 3) Koloss. 1, 19. —

mindig. Így egy áhitatos legenda beszéli, hogy egy fiu buzgón könyörgött egy Mária-kép előtt, esedezvén hogy a B. Szűz mutatná meg azt, hogy őneki — a fiúnak — valóban anyja; mire a fiu áhitatos merengései közt e szöveget hallotta: „előbb mutasd meg te, hogy fiam vagy;“ mit a vallásos lelkülettől áthatott ifju aztán nem is mulasztott el. — Liguori szent Alfonz soha sem nevezte a Boldogságos Szűzet másnak, mint anyjának; de azon igazságot is, miszerint ő valóban anyánk igen elmésen állítja elénk, mondván: „Krisztus urunk születésének elbeszélésében azon kifejezéssel él szent Lukács, miszerint Mária „szülé első szülött fiát.“ Ha az evangelista első szülött fiának nevezi Jézust, szükségkép több fiának is kellett lennie; — azonban hitünk egyik igazsága, hogy Máriának Jézuson kívül semmi egyéb testi fia nem vala: így tehát lelki gyermekeinek kell lennie, kik mi vagyunk. ¹⁾ Szent Lukács ama szavait a szentiratok magyarázóí más módon is megegyeztetik hitünkkel; s az egyház hitéhez alkalmazott ezen magyarázat bizonyára szebb ama szentírás-értelmezési szabadosságnál, mely a hány személy, annyiféle, majd elméleti, majd gyakorlati hitet szül ugyanazon-egy felekezetről is. Innen van, hogy protestans atyáinkfiainak legnagyobb része oly közönséges és kicsinyes fogalommal bír Máriáról; pedig a helvét hitvallás XI. részében ez áll: „Ugyanazon örök Istennek örök Fiáról hisszük és tanítjuk, hogy kizárólag a sz. Lélektől fogantatott s a mindenkor szűz Máriától született.“ És ha így: miképen értsük azt, hogy prot. felebarátaink, kik szintén ami Urunk Jézus nevében könyörögnek annak mennyei Atyjához, cultusukban annyira mellőzni képesek az általok is mindenkor szűznek vallott Máriát? Miképen értsük, hogy oly fukarok, sőt bennünket is félre-ismerők a Mária iránti tiszteletre nézve? — De nem vitatkozom, hanem örömet irom alá egy híres prédikátor e szavait: „Egyes hitczikkekben különböztetünk, az igazságot különböző oldalról és különböző mértékben foghatjuk föl; de a szeretetben mindnyájunknak egynek kell lennünk, különben meg-

1) Alvinezi. Erkölcsi példák. Pest. 1858. 436. l. —

szüntünk keresztyének lenni; mert a buzgóság, mely az embert embertársa ellen ingerli, amely visszavonást, hasonlást szül, lehet felekezeti buzgóság; de bizonyára nem keresztyén vallásos buzgóság; azért ismétlem, a hasonlásoknak főoka a vallástalanság.“¹⁾ Mily méltányos szavak, mily humanistikus tanitmány! Kár, hogy ugyanezen papi ember előbb Jézus szavainak különböző értelmezéséről oktattván egyszerű hiveit, homályosan, de mégis elég célzatos értehetőséggel eként prédikál: „Ki tudna ebből — t. i. az Írás általa idézett szavaiból — okot keresni egyenletlenségre? Ki más, mint az ember, akiben a szenvedély az eszet elvakítja, a szívet eltompítja; de aki az erkölcsi érzést még a szenvedély uralma alatt sem tagadhatja meg, hanem gyalázatos tettének nemes indokot szinlel, bűneit szent palástba borítja; kezébe veszi a keresztet, a legtisztább szeretet, legnemesebb önmegtagadás jelvényét, hogy alatta annál szabadabban rabolhasson, gyilkoljon. Tudom én azt aty. — folytatja a híres egyházi szónok — hogy az emberi szennyes kezek még Jézus égi tisztaságu tudományát is beszennyezni törekedtek.“²⁾ E szavak és hang megítélését legyen szabad méltánylástokra bíznom.

Mikor is e kis szükségszerű kitérésért elnézéseket kérve, visszatérek szelid feladatunkhoz, és ismétlem, hogy Mária anyasága és hathatós pártfogolása minden időben vigasztalása volt a testi-lelki szükségekben szenvedő emberiségnek, s azért a háladatos vallási kegyelet rég óta ruházta föl a szűz Anyát azon szép és nagyjelentőségű czimkekkel, melyeket a lóretói litánia így számlál elő: „Bűnösök oltalma, Szomorúak vigasztalója, Keresztények segítségé.“ Érzette Mária tiszteletének jótékony hatásait a bűnös, a lesujtott, a viszontagságok alatt görnyedező, a gyámol nélkül szűkölködő hívő se reg mindenkor, s azért ama Mária-czimekben a hála az igazság nyelvén szólott.

Végre a magyar hálás-kegyelet eme czimekhez régiebb idők

1) Minden ország, mely magában meghasonlik, elpusztul! N. P. egyházi beszéde. Kolozsvártt. 1861. 15. l. — 2) I. h. —

óta ezt tudotta: „Édes hazánk Oltalmazója! Könyörögj érettünk!” Engedjétek meg K. H! még e címhez képest némit szólanom.

Nemcsak egyházi, hanem nemzeti ünnepély is ez K.H! a magyar katolicismus előtt. Ünnepünk magasztos tárgyához, mintegy dicső Istvánunktól véghagyományilag öröklött második alkotmányoszlophoz nemzeti multunk szakadatlan kegyelelei füződnek. Érezte nemzetünk főképen viszontagságokkal teljes életének aggasztóbb perczeiben Mária hathatós pártfogásának sikerét, s azért mindenkor kedves kötelemének és dicsőségének tartotta az Isten sz. Anyja iránti különös tiszteletét és bizalmát tanusítani. Fényes bizonyosságai ennek a honunkban Mária tiszteletének szentelt templomok; tanusítják ezt a számos Mária-ünnepek, melyeket a magyar katolicismus a nemzet életéből vett eseményekkel összeköttetésbe hozott, ezáltal mintegy nemzetiesített s mindig különös előkészülettel, nagyobb buzgósággal és magasabb fényvel ült meg. — És mi akkor, a mélyebb vallásos érzelem ama századaiban boldogabb és hatalmas nemzet valánk annyira, hogy ha nemzetünk amaz aranykorára visszamerengünk, lehetetlen, hogy keblünket fájdalmas érzet ne borongja át azon különbség fölött, mely eme mult s a sivárabb jelen közt létezik. Miután a visszavonás és egyenetlenség, mely ellen első sz. királyunk végperczeiben is oly méltán intett, Mohácsnál minket eltiport: mintegy kétségbeesve régibb dicsőségünk megtarthatása fölött, valamint nyakunk idegen igának, úgy lelkünk is idegen szellemnek állott szolgálatába! Azt gondoltuk a vallás-ujítás rohamaiban, hogy a multtal szakíthatunk; de ha ezt ma annyi viszontagságok, annyi veszély után még politikailag sem tartjuk, nem lehet lehetségesnek tartanunk: miképen gondolhattuk és remélhattuk azt a vallásra nézve, mely ész, szívet és lelkiismeretet inkább áthat, inkább kötelez, mint bármi egyéb, bár a legtökéletesebb emberi intézmény? Mi azonban meghasonlottunk s a bekövetkezett ellenséges időkben ösibb vallásunk egyéb intézményei mellett Máriának, a nemzet Nagy-Asszonyának tisztelete is sokat szenvedett. Az előbbi állapotok összeroskadtak s a romok fölött a vallástá-

lan érzelmek, mint gyászos rémmadarak vijjogtak. Mindennek daczára a nemzet egyrésze hű maradott a jónak tapasztalt mult-hoz, megőrizte a jogfolytonosságot; s most a protestans testvérek, ha egyébért nem is, elismerést szavazhatnak nekünk azért, hogy mindamellett, hogy velök az uj idők haladásában is egyenlő lépést vagyunk képesek tartani, csak bennünk és általunk tanulmányozhatják azon nemzeti multat, melylyel vallásilag szakítottak, mely pedig — úgy vagyunk meggyőződve — egy hajnalló nemzeti jobblétnek is alapjául kell hogy szolgáljon.

Őseink vallása él tehát még a nemzedék egy részének szívében; s ha egyéb biztosítékom nem volna: e méltó szép ünnep, e mária-tiszteleti buzgóság is kezességet nyújt nekem a jövőre nézve. — Mert azt hiszem, hogy ha a magyar szép-nemet kell a nemzet életerős törzsének tekintenem, melyből a nemzedékek időnkint galyakként sarjadznak ki és táplálkoznak; az áhitatos szép-nem pedig dusabb-érműsége, a szép iránti élénk fogékonyága és nemi gyöngédsége folytán is Máriát mindig kénytelen lesz, mint a nőnem dicsőségét tisztelni: azt hiszem, hogy akkor Mária valódi tiszteletének jótékony hatásaira nézve általában és különösen nálunk is mennél többet lehet és kell várnunk.

Ennyi az K.H! amit Mária tiszteletének hatásairól és eredményeiről ma itten elmondani jónak láttam. — A legnagyobb-szerű, a legdicsőbb állás, melyre ember valaha emelkedhetett, a legnagyobb gondolat és eszme, mely az emberiség ügyére jótékony hatást gyakorolhatott: Máriában nyer kifejezést. S ha most az Egek ezen ékességét, ha a földmagasztalt föld e páratlan dicsőségét, ha az erénynek föltétlen becsét, ha a világ-egyház századokon át gyakorlott eljárásait, ha édes hazánknak, jámbor őseinknek ránk is minden vész daczára áldásosan leszármazott állhatatos buzgóságát, nemzeti kegyeletét, ha saját testi-lelki érdekeinket, szívünk legszebb érzelmét és vigasztalását, meg lelkünk örökéleti ragyogó eszményeit tekintjük, — ha, mondom, mind-ezt kellő komolysággal tekintjük és megfontoljuk: akkor lehetetlen

Mária igaz tiszteletében megfogyatkozunk, vagy ha megfogyatkozánk, nem gyarapodunk!

Ismétlem tehát magyar egyházunk egyik legszebb énekének érzelemdus szavaival:

„Egek ékessége,
Földnek dicsősége,
Magyarok Asszonya, Királynéja!
Hozzád buzgó szívvél,
Köteles hivséggel
Jáarulunk szentséges szűz Mária!
Mig bennünk egy ér
Mozdul s egy csep vér:
Fogjuk jóvoltodat emlegetni
S téged buzgó szívvél üdvözleni!“ Ámen.

